

STRESZCZENIE (PL)

Celem niniejszej rozprawy jest przedstawienie nowej interpretacji sanskryckich terminów pratiprasava i kaivalya, kluczowych dla zrozumienia soteriologicznego celu Jogasutr Patańdzalego. W dysertacji położony został nacisk na wszechstronne wyjaśnienie pojęcia wyzwolenia (kaivalya), wskazywanego jako cel klasycznej jogi, a także na jego związek z wykładnią pojęcia odwrócenia (pratiprasava). Pratiprasava dosłownie oznacza antytezę stworzenia lub narodzin i implikuje rozpuszczenie, unicestwienie lub zniszczenie. Na gruncie filozofii jogi odnosi się do odwrócenia twórczych działań natury, prowadząc do rozpuszczenia doświadczanych uciążliwości (kleśa; YS 2.10) oraz własności (guṇa) w kontekście ontologicznym (YS 4.34). Proponowane przez uczonych interpretacje pojęcia pratiprasava są zróżnicowane. Ogólnie dzielą się na ontologiczne (rozpad fizycznego ciała i umysłu, prowadzący do wyzwolenia po śmierci, czyli videhamukti) i epistemologiczne (rozpad błędnej tożsamości jaźni (puruṣa) z przyrodą (prakṛti), prowadzący do wyzwolenia za życia, czyli jīvanmukti). Niektórzy współcześni uczeni interpretują to pojęcia również jako proces zarazem psychologiczny, jak i kosmologiczny. W niniejszym opracowaniu dowodzi się, że pratiprasava posiada dwoistą naturę, funkcjonując zarówno jako proces empiryczny (epistemologiczno-psychologiczny), jak i transcendentny (ontologiczny/kosmologiczny). W YS 2.10 pratiprasava jest rozumiana jako praktyka jogiczna służąca oczyszczeniu umysłu (citta) poprzez eliminację subtelnych uciążliwości (kleśa), natomiast w YS 4.34 reprezentuje ona ontologiczne rozpuszczenie trzech gun, pociągające za sobą rozpuszczenie citta i ciała fizycznego. Twierdzę, że te dwie odrębne funkcje nie są sprzeczne, lecz reprezentują kolejne etapy procesu wyzwolenia. Kaivalya jest uważana za najwyższy etap duchowej podróży jogina. Patańdzali w Jogasutrach wspomina o kaivalyi pięć razy, a każdy kontekst oferuje nieco inne niuanse znaczeniowe. Niniejsze studium postuluje kaivalyę nie jako pojedynczy, natychmiastowy akt, lecz jako dynamiczną jogiczną podróż ku wolności, obejmującą odrębne, stopniowe etapy. Etapy te obejmują: 1. kaivalyę zorientowaną na powściągnięcie zjawisk świadomościowych (cittavṛttinirodha – kaivalya I, YS 1.3), gdzie puruṣa w swojej pierwotnej formie opiera się na ograniczeniu wszelkich aktywności mentalnych. 2. kaivalyę zorientowaną na porzucenie (hāna – kaivalya II, YS 2.25), definiowaną przez eliminację niewiedzy (avidya) i wynikające z tego oderwanie się intelektu / świadomości intuicyjnej (buddhi) od jaźni (puruṣa). 3. kaivalya zorientowana na jogiczne mocy (siddhi – kaivalya III, YS 3.50), związana z brakiem „nasion wad” i nadprzyrodzonymi osiągnięciami. 4. kaivalya zorientowana na czystość (kaivalya IV, YS 3.55), osiągnana, gdy sattva (tj. oczyszczony

intelekt) i jaźń (puruṣa) są równe pod względem czystości, co prowadzi do ucieleśnionego wyzwolenia (jīvanmukti). 5. kaivalya zorientowana na odwrócenie (pratiprasava - kaivalya V, YS 4.34), definiowana jako odwrócenie gun do ich

pierwotnego, nieujawnionego stanu, prowadzące do bezcielesnego wyzwolenia (videhamukti). Niniejsze studium dowodzi, że pratiprasava i kaivalya są ze sobą ściśle powiązane, a dwojakie interpretacje pratiprasava oferują spójną strukturę do rozwiązywania pozornych sprzeczności w rozumieniu kaivalya. Empiryczna pratiprasava, skupiająca się na oczyszczeniu umysłu, prowadzi do ucieleśnionego wyzwolenia (jīvanmukti), pozwalając joginowi pozostać w świecie, pozbawionym skutków prakrti. Transcendentna pratiprasava, obejmująca całkowite rozpuszczenie umysłu i ciała, prowadzi do bezcielesnego wyzwolenia (videhamukti), gdzie puruṣa jest całkowicie uwolniony od wszelkich przejawów prakrti. Ta stopniowa podróż w stronę wyzwolenia jest przedstawiana jako sekwencyjna, z ucieleśnionym wyzwoleniem poprzedzającym ostateczny stan bezcielesny, bez sugerowania hierarchicznej wyższości jednego nad drugim.